

درنگی در کتابخانه‌های دانمارک

زهرا اباذری

مرحله آموزش ابتدایی ۷ سالگی است و این دوره، طی مدت ۶ سال سپری می‌شود و مرحله دوم که آموزش عمومی محسوب می‌شود، از سن ۱۳ سالگی شروع می‌شود. این دوره نیز مدت ۶ سال طول خواهد کشید. از جهت پخش برنامه‌های آموزش و فرهنگی تلویزیون، طبق آمار یونسکو در سال ۱۹۹۲، تلویزیون این کشور مجموعاً ۲۹۵۶ ساعت برنامه تلویزیونی پخش کرده است؛ که از مجموع این ساعت‌ها، فقط ۲/۴ درصد برنامه آموزشی، و ۱۳/۲ درصد برنامه‌های فرهنگی، و ۷/۴ درصد برنامه‌های ورزشی است؛ بدیهی است این تعداد، در مقابل برنامه‌های سرگرمی و تفریحی (۵۴/۵ درصد) بسیار ناچیز می‌باشد.

تعداد عنوان روزنامه‌هایی که روزانه در این کشور منتشر می‌شود، ۳۳۲ عنوان می‌باشد؛ تعداد عنوان کتاب‌هایی که در سال ۱۹۹۲ در دانمارک چاپ شده است، ۱۱۷۶۱ عنوان بوده است؛ از این تعداد، یازده هزار عنوان، به ترتیب به موضوعات زیر اختصاص داشته است:

کلیات: ۲۷۱ عنوان

فلسفه: ۵۱۰ عنوان

مذهب: ۳۱۶ عنوان

علوم اجتماعی: ۲۲۲۵ عنوان

لغت‌شناسی، متن‌شناسی: ۳۶۱ عنوان

علوم خالص: ۹۳۲ عنوان

علوم کاربردی: ۲۷۳۳ عنوان

هنر: ۷۷۳ عنوان

ادبیات: ۲۵۰۵ عنوان

تاریخ و جغرافیا: ۱۱۴۵ عنوان

موقعیت جغرافیایی، اقتصادی و فرهنگی دانمارک

دانمارک از ممالک اسکاندیناوی و در اروپای شمالی واقع شده است. مساحت آن ۴۳۰۷۷ کیلومتر مربع است؛ از شمال به تنگه اسکاژراک، از جنوب به آلمان غربی، از جنوب شرقی به دریای بالتیک، از مشرق به تنگه کاتگات، و از مغرب به دریای شمال منتهی می‌شود. دانمارک کشوری است همواره پست به طوری که بلندترین نقطه آن بیش از ۱۸۰ متر از سطح دریا ارتفاع ندارد. قسمت بزرگی از خاک این سرزمین از آثار دوران چهارم زمین‌شناسی است و از دو بخش شبه جزیره‌ای و مجمع‌الجزایر تشکیل شده است.

پایتخت دانمارک شهر کپنهاک است. طبق آمار یونسکو در سال ۱۹۹۲، این کشور، دارای جمعیتی برابر با ۵۱۷۰۰۰۰ نفر یعنی ۱۲۰ نفر در هر کیلومتر مربع می‌باشد. نوع حکومت آن نیز مشروطه سلطنتی است. زبان آنها دانمارکی و دین آنها مسیحی است که پیرو مذهب پروتستان می‌باشند. مردم این کشور از نژاد سفید و از تیره ژرمنی هستند.

دانمارک کشوری است مناسب برای کشاورزی، و در نواحی قابل کشت، گندم، جو، جوسیه، سیب‌زمینی و چغندر قند کاشته می‌شود؛ اما از جهت مواد معدنی، کشوری فقیر است و تنها صنعت رایج در این کشور، کشتی‌سازی، لوازم الکتریکی و از همه مهم‌تر صنایع غذایی مانند کره و لبنیات‌سازی، کنسرو ماهی، شکلات‌سازی و ... می‌باشد. از جهت آموزش و پرورش، سن تحصیلات اجباری در این کشور، بین ۷-۱۵ سالگی و سن ورود به دوره پیش‌دبستانی ۶ سالگی می‌باشد؛ که آموزش به دو مرحله ابتدایی و عمومی تقسیم می‌شود؛ سن ورود به

انواع کتابخانه‌ها در دانمارک

ردیف	نوع کتابخانه	تعداد	طبق آمار سال	تعداد کتاب‌ها	افزایش سالیانه
۱	کتابخانه ملی	۱	۱۹۹۰	۳/۴۸۰۰۰	۷۲/۴۲۶
۲	کتابخانه‌های غیر تخصصی	۵	۱۹۹۰	۴/۹۰۳۰۰۰	۱۲۴/۱۹۹
۳	کتابخانه‌های عمومی	۲۵۱	۱۹۹۲	۳۲/۴۷۹۰۰	—
۴	کتابخانه‌های دانشگاهی	۳۱	۱۹۹۰	۱۴/۳۹۹۰۰	۵۰۵/۴۴۲
۵	کتابخانه‌های آموزشی	۲۷۵	۱۹۹۰	۳/۲۲۳۵۰۰۰	۱۲۰/۸۷۰۰

انجمن کتابداران دانمارک

انجمن کتابداران دانمارک در سال ۱۹۱۸ در کپنهاک تأسیس شد. یکی از وظایف این انجمن آموزش به کتابداران می‌باشد. در اولین دوره این انجمن، دوره‌ای برای آموزش کتابداران کتابخانه‌های عمومی در نظر گرفته شد. در این دوره فقط ۱۵ کتابدار مشغول آموزش شدند؛ ابتدا دوره‌های آموزشی که برای کتابداران در نظر گرفته شده بود، خیلی کوتاه مدت بود، اما از سال ۱۹۲۰ به بعد، این دوره‌ها تبدیل به دوره‌های بلندمدت شد. اولین دوره پنج ماهه شد. دو سال بعد، این انجمن آموزش خود را در دو بخش متمرکز کرد: یک دوره آموزشی برای کتابداران مبتدی و یک دوره برای کتابداران مجرب. در سال ۱۹۸۵ به طور کلی قانون تغییر کرد و انجمن کتابداران دانمارک به دو بخش تقسیم شد: یک رشته برای آموزش کتابداران کتابخانه‌های عمومی، و یک رشته برای آموزش کتابداران کتابخانه‌های تخصصی در نظر گرفته شد. برای آموزش کتابخانه‌های عمومی هر ساله بین ۱۲۵ تا ۱۵۰ دانشجو پذیرفته می‌شود؛ در حالی که رشته‌ای که برای کتابداران کتابخانه‌های تخصصی در نظر گرفته شده است، حدود ۲۰ دانشجو می‌پذیرد. آموزش انجمن کتابداران دانمارک، در دو شاخه آموزشی و حرفه‌ای انجام وظیفه می‌نماید. این انجمن حدود ۸۰۰ عضو اصلی دارد.

کتابخانه سلطنتی کپنهاک یا کتابخانه ملی

کتابخانه ملی دانمارک همان کتابخانه سلطنتی است، که در اواسط قرن هجدهم به دستور فردریک سوم در سال ۱۶۵۳ تأسیس گردید و تا سال ۱۶۷۰ که فردریک درگذشت، دارای ۲۰/۰۰۰ جلد کتاب بود. از سال ۱۸۷۴ این کتابخانه گسترش یافت و کارمندان آن نیز افزایش یافتند. این کتابخانه تمام انتشارات داخلی و تمام انتشارات خارجی‌ای که راجع به دانمارک و یا ترجمه آثار نویسندگان دانمارک به زبان‌های دیگر می‌باشند، جمع‌آوری می‌کند. به علاوه، این کتابخانه، مجموعه نسخه‌های خطی، نقشه، آثار شرقی و حتی آثار نویسندگان و اشخاص برجسته دانمارک را به زبان خودشان روی صفحه و نوار در اختیار دارد. دپارتمان شرق این کتابخانه حدود ۱۰۰۰ نسخه خطی اسلامی دارد، که تقریباً تمام آنها به سه زبان اصلی دنیای اسلام - یعنی عربی، فارسی، ترکی - هستند. چنین تخمین زده شده است که حدود ۵۰۰ نسخه خطی عربی، ۴۰۰

نسخه فارسی و ۱۰۰ نسخه ترکی یا متون مختلف عربی، فارسی و ترکی در آن کتابخانه وجود داشته باشد. کتابخانه سلطنتی دانمارک به علوم انسانی و علوم اجتماعی اختصاص دارد و نشریات خارجی را در این زمینه تهیه می‌کند و در زمینه فوق به عنوان یک کتابخانه دانشگاهی انجام وظیفه می‌کند. غیر از کتابخانه سلطنتی یا ملی دانمارک، کتابخانه ایالتی آهوس نیز به عنوان کتابخانه ملی عمل می‌کند. این دو کتابخانه هر کدام طبق قانون یک نسخه از کلیه نشریات ناشران داخلی را دریافت می‌کنند. کتابخانه ایالتی آهوس کتابخانه بسیار بزرگ و جامعی است که وظایف کتابخانه عمومی و کتابخانه دانشگاهی را یک جا به عهده دارد و تهیه کتابشناسی ملی این کشور نیز به عهده کتابخانه سلطنتی است.

کتابخانه‌های تحقیقاتی دانمارک

در حدود ۸۰۰ کتابخانه تحقیقاتی در دانمارک وجود دارد؛ از کتابخانه‌های بزرگ با مجموعه‌هایی متجاوز از یک میلیون کتاب تا کتابخانه‌های کوچک اختصاصی. از کتابخانه‌های تحقیقی دانمارک، کتابخانه وزارت کار و امور اجتماعی، کتابخانه مطالعات اجتماعی و یا کتابخانه و آرشیو جنبش کارگری دانمارک را می‌توان نام برد؛ که هر کدام به یک موضوع اختصاص دارد. بعضی از این کتابخانه‌های تحقیقاتی تمام متون ضروری و لازم و حتی اختصاصی‌ترین آنها را در زمینه خاص خود فراهم می‌کند؛ مانند کتابخانه کشاورزی و دامداری دانمارک که دارای مجموعه‌ای از متون دامداری، کشاورزی و جنگلداری را دارا می‌باشد. کتابخانه آکادمی هنرهای زیبا (مسائل تاریخ هنر)، کتابخانه و مرکز اسناد پارلمان دانمارک شامل متون حقوقی و قانونی می‌باشد. کتابخانه کمیسیون انرژی هسته‌ای در RISO، شامل کلیه متون و منابع موجود در زمینه تحقیقات هسته‌ای می‌باشد. این کتابخانه هر هفته فهرستی از منابع تازه به دست آمده را منتشر می‌کند. کتابخانه تخصصی دیگری به نام کتابخانه خدمات نوررسانی می‌باشد. این کتابخانه در سال ۱۹۴۴ آغاز به کار کرد. این کتابخانه منابع راجع به گاز، الکتریسیته، بخار و منابع انرژی دیگر را جمع‌آوری می‌کند. همچنین ۸۰۰۰ جلد کتاب را از طریق U.D.C طبقه‌بندی کرده است. از کتابخانه‌های تخصصی دیگر دانمارک می‌توان از کتابخانه ارتشی پادگان سلطنتی نام برد که در سال ۱۷۸۷ تأسیس شد، و امروزه بیش از ۵۰/۰۰۰ جلد کتاب در زمینه تاریخ نظامی

و همچنین ارائه اطلاعات خدمت ویژه بزرگسالان فعالیت می‌کنند. و تمام کتابخانه‌های عمومی در سراسر کشور با یکدیگر همکاری فعال دارند.

کتابخانه‌های بیمارستانی دانمارک

کار کتابخانه‌های بیمارستانی در دانمارک، برای اولین بار در سال ۱۹۲۶ در آدنسه (Odense) بعد از این که مدل‌های آمریکایی مورد مطالعه و توجه قرار گرفت، شروع به کار کرد. ابتدا یک مجموعه به صورت امانت از کتابخانه مرکزی آدنسه به بیمارستان آدنسه فرستاده شد تا این که این مجموعه رفته رفته گسترش یافت. بعد از آدنسه، اسیبرگ دومین مکانی بود که در آن، کتابخانه بیمارستانی تأسیس شد. بعد از تأسیس کتابخانه‌های بیمارستانی، راهنمایی برای کتابداران بیمارستانی چاپ شد؛ که در آن نحوه برخورد با بیماران و نحوه امانت دادن کتاب به آنها و مسائل دیگر توضیح داده شده بود. تا سال ۱۹۴۷ مجموع کتابخانه‌های بیمارستانی به ۷۷ رسید؛ که در اکثر بیمارستان‌ها، فضای جداگانه‌ای به کتابخانه اختصاص یافته بود. معمولاً در این کتابخانه‌ها سرویس‌دهی به بیماران توسط یک کتابدار حرفه‌ای انجام می‌شود؛ گاهی نیز به وسیله یک کمک کتابدار؛ گاهی به علت کمبود کتاب‌های مجموعه بیمارستانی، از کتاب‌های کتابخانه‌های عمومی، کتاب‌های امانی گرفته می‌شود. به عبارتی دیگر یک سیستم امانت‌دهی بین کتابخانه‌های عمومی و کتابخانه‌های بیمارستانی حاکم است. حتی در خیلی مواقع بیمارستان‌ها می‌باید به خاطر این مسأله به کتابخانه‌های عمومی پول بپردازند. در آدنسه بیش از ۵۶۰۰۰ جلد کتاب و نشریه در اختیار سه کتابخانه بیمارستانی می‌باشد. کتابخانه مرکزی بیمارستان‌ها در سال ۱۹۵۸ در کپنهاگ تأسیس شد؛ کتابخانه این بیمارستان دارای ساختمان مخصوص می‌باشد؛ حتی این کتابخانه برای افراد مسلول و بیماران روانی که بیمارستان قادر به پذیرش آنها نمی‌باشد، سرویس دهی کتاب و خدمات کتابخانه‌ای - به طور ویژه و خاص در خانه - دارد. در سال ۱۹۵۰ دانمارک دارای سیزده بیمارستان روانی بود؛ که از این تعداد، هشت بیمارستان، کتابخانه داشت. این کتابخانه‌ها از طریق کتابخانه‌های عمومی تغذیه می‌شد. بعضی از این بیماران، توسط پزشکان به خواندن کتاب‌های خاص توصیه می‌شدند. یعنی پزشکان با کتاب درمانی آنها را مداوا می‌کردند.

فهرست منابع

۱. شاملویی، حبیب‌الله، جغرافیای کامل جهان، بنیاد، خرداد ۱۳۶۳.
۲. قائم مقام فراهانی، نازنین، پنجاه و ششمین کنفرانس ایفلا، دوره اول، شماره دوم و سوم و چهارم، تابستان و پاییز و زمستان ۱۳۶۹.
۳. مجتبی، مهدی، شیوه امانت بین کتابخانه‌های دانمارک، نامه انجمن کتابداران ایران، دوره نهم، شماره سوم، پاییز ۱۳۵۵.
4. Harrison, k.c "Libraries in scandinavia, London: Andre Deutsch, Agrafton book, 1961.
5. Encyclopedia of Library and in formation science vol 6- 29.
6. Unesco Astacticals year book, paris unesco, 1994.

دارد و همچنین کتابخانه نیروی دریایی که در سال ۱۷۶۵ بنا شده است و کتاب‌هایی در زمینه جنگ‌های دریایی و تاریخ نیروی دریایی دارا می‌باشد. به منظور ایجاد اتحاد بیشتر بین کتابخانه‌های تحقیقاتی اداره‌ای تأسیس شده است که رئیس آن، کتابدار ملی نامیده می‌شود. حدود فعالیت این اداره، کتابخانه سلطنتی دانمارک و کتابخانه دانشگاه کپنهاگ است، و نیز نظارت بر فعالیت‌های مشترک کتابخانه‌های تحقیقاتی، نظیر انتشار فهرستگان سالانه کلیه متون و مجموعه‌های خارجی کتابخانه‌های تحقیقاتی، بر عهده دارد. همچنین دفتر مرکزی مبادله انتشارات بین المللی در همین اداره است؛ کتابخانه‌های تحقیقاتی دانمارک با تمام کتابخانه‌های تحقیقاتی کشورهای اسکاندیناوی ارتباط داشته و نیازهای اطلاعاتی یکدیگر را برطرف می‌کنند. در واقع کتابخانه‌های تحقیقاتی کشورهای این منطقه در طرح اسکاندیناوی - که می‌توان آن را طرح نوردیک فارمینگتون نامید - سهم هستند. که با تعیین میزان نیاز این کشورها به تهیه کتاب و مجلات خاص برای کتابخانه‌های تحقیقاتی کشورها، مجموعه بسیار جامعی را شامل می‌گردد. با ارتباطی که بین این کشورها از لحاظ امانت دادن مواد وجود دارد، می‌توان حدس زد که هر محقق به هر چه بخواهد می‌تواند دسترسی پیدا کند.

کتابخانه‌های عمومی دانمارک

در دانمارک ۲۵۱ کتابخانه عمومی وجود دارد که در واقع هر کدام از آنها مجموعه‌های کوچک‌تری را اراده می‌کنند. در واقع کتابخانه‌های عمومی را باید از مؤسسات شهرداری به حساب آورد؛ چون بودجه آنها از طرف شهرداری تأمین می‌شود. از آنجا که کتابخانه‌های مدارس توسط کتابخانه‌های عمومی اداره می‌شود، دولت بابت این خدمات، در حدود ۳۰٪ از کل مخارج کتابخانه‌های عمومی را می‌پردازد. خدمات کتابخانه‌های عمومی دانمارک مانند سایر کتابخانه‌ها رایگان است و همه شهروندان تبعه می‌توانند به رایگان از هر کتابخانه‌ای استفاده نمایند. در کتابخانه‌ها معمولاً برای شناخت افراد از کارت بهداشتی آنها استفاده می‌کنند؛ این کارت دارای شماره مخصوصی بوده که تمام مشخصات صاحب کارت را نشان می‌دهد و همیشه آخرین نشانی شخص را مشخص می‌کند. برای امانت گرفتن کافی است که متقاضی این شماره را روی برگ درخواست کتاب ثبت کند. بیشتر اوقات، این کار به وسیله دستگاه کوچکی صورت می‌گیرد. شبکه کتابخانه‌های عمومی از کتابخانه‌های مرکزی، کتابخانه‌های اصلی و کتابخانه‌های فرعی تشکیل شده است.

دانمارک دارای چهارده استان است؛ در هر استان یک کتابخانه مرکزی و چندین کتابخانه اصلی و فرعی قرار گرفته است. در هر استان کتابخانه‌های اصلی و فرعی زیر نظر کتابخانه‌های مرکزی اداره می‌شوند. ضمناً کتابخانه‌های بسیاری برای مراکز دوردست و جدا از هم و در عین حال بسیار کم جمعیت وجود دارد. کتابخانه‌های عمومی برای تشویق مردم به مطالعه کمک به آموزش و سایر فعالیت‌های فرهنگی و تربیتی،